

זמן בין הזמנים

הכתובת: ARDT832@gmail.com

דברי חכמים – הלכות המצוות ביומא דפגרא

הליקוט נכתב בקיצור לעיונא ולברורי וח"ו לא בא לקבוע הלכה גם במקום שנכתב בלשון הלכה פסוקה

✎ המטביל ידיו אפי' במים שאינם ראויים לנטילה
אלא לטבילה מ"מ מברך על נטילת ידים ואינו מברך
על טבילת ידים. (א)

✎ נראה דכלי שעשוי לקבלה כל דהו אף שאינו עשוי
לקבל משקים נוטלין ממנו. (א)

✎ אם שכשך ידו אחת במים [דבשעת הדחק אנו
סומכים דהוי נטילה כמש"כ בשו"ע סי' קנ"ט ס"ח],
נראה דכבר נפסלו המים לידו השני' כדין מי רחיצה,
אלא משכשך ב' ידיו בבת אחת. (א)

✎ מים שספק נעשה בהן מלאכה נוטלין מהן
לכתחלה ואפי' יש לו מים אחרים ומברכין על נטילה
זו. (א)

✎ ניגוב ידים במקום שנטל רביעית על כל יד הוי
ספיקא, וראוי להחמיר מפני שהחמירו חז"ל בדין
ניגוב, ובטבל ידיו לכו"ע אי"צ ניגוב, אלא אם נפשו
קצה. (א)

✎ אמר תפילת הדרך ודעתו ללון בעיר ואח"כ נמלך
ויצא לעבור לעיר אחרת או לשוב לביתו כתב השו"ע
או"ח סי' ק"י ס"ה דצריך לחזור ולומר תפלת הדרך,
ובלא הי' דעתו ללון וחוזר לביתו בו ביום אין צריך
לחזור ולומר תפלת הדרך. (ב)

✎ תפלת הדרך באינו בקי, או בספק שדינו כאינו
בקי, ודאי יכולים להוציאו, דלא מצינו אינו בקי שלא
יהא אפשר לבקי להוציאו, ולהצריך ציבור לא שייך
כאן שאין ענין ציבור בתפלת הדרך, וגם בבקי קרוב
הדבר שאפשר להוציאו. (ב)

✎ אין להמתין עם ברכת א"י עד שיחזיק בדרך כדי
להסמיכה לתפלת הדרך, שמא ישתהה ויפסיד ברכת
א"י שיצטרך שוב לנקביו. (*) (ב)

✎ צריך לברך הגומל אחרי טיסה. (*) (א) טיסה זה
כמו לעבור בים, ואם באמת לא עוברים ים, כגון אם
טסים לצפת, לא לברך. אבל יש דבר כזה, כשסכנה
מרובה, אפי' בלי ים וכד', לברך הגומל עם שם

✎ זמן קריאת שמע אפשר לקרוא כהגר"א. (א)
ופשוט דמ"מ ראוי להקדים ככל האפשר, כמבואר
בשו"ע סי' נ"ח ס"ב ועיי' משנ"ב שם ס"ק י"א, ומצוה
מן המובחר לקרותה עם הנץ החמה (כמבואר שם
ס"א), ומרן החזו"א היה מתפלל שחרית כותיקין כל
השנה. (*) (א) ובין הזמנים הוא זמן טוב להדר בתפילה
כותיקין שיכול לסדר עיתותיו כרצונו. ✎ ומש"כ
הביה"ל דהזהירים לקרות כותיקין מותר לקרות
ולהתפלל ביחיד אם אין להם מנין, נראה לכאורה
דלאו דינא קאמר דבאינם זהירים ציבור עדיף
מותיקין, דאם זמן התפלה עדיף ממעלת ציבור ה"ה
באירע לפעמים. (ד)

✎ הישן בתחילת הלילה וקם ודעתו לחזור ולישון
אח"כ כל שלא ישן ע"ד עיקר שינתו לא חשיב היסח
הדעת להצריכו ברכה כשקם בלילה. (*) (א) מיהו
אם ישן לאחר חצות אף שדעתו לקום ולחזור ולישון
עיקר שינתו, יש מקום לדון בזה, ואם נרדם שלא
במתכוין אחר חצות נראה דא"צ לברך, כשאין זו
עיקר שנתו, אבל אם ישן הרבה הרי יש כאן במציאות
התחדשות של יום השני אף שרוצה לחזור ולישון, ועיי'
בשע"ת סוס"ו וסמ"ז בענין הקם לתיקון חצות. (ו)

✎ ישן ביום והי' ער בלילה צ"ע אם יברך ברכות
התורה בבוקר ממנ"פ כמש"כ הגרעק"א. (*) (א)

✎ צ"ע באיזה שיעור חשיב הפסק לענין לחזור
ולברך על ציצית. (ב) ✎ ואולי השיעור הוא 72 דקות,
ועכ"פ שעתיים הפסק ודאי אפשר לברך. (*) (ה)

✎ מקום שמתפללין מעריב במנין מפלג המנחה, אם
התפלל מנחה אחר הפלג אינו יכול להתפלל עמהם,
וגם אם התפלל קודם הפלג יתפלל ביחידות בזמנה
כדעת הגר"א המובא בביה"ל. (*) (ט)

✎ המטיל מים בדרך (ולא נכנס לביהכ"ס) יכול
לברך אשר יצר בלי נט"י אם לא נגע (ולא שפסף). (*) (א)

ומלכות. אבל ברכב, זה נעשה חיי יום יום, ולא מרגישים שום סכנה בזה, לכן לא לברך. (ה)

בענין אם יש חיוב לשים חגורה בנסיעה ברכב מדין "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", ומאידך אפשר ליהרג ממנה כגון שיש עשן ולא יכול לצאת וכדו'. והשאלה היא לא מבחינת חוקי המדינה כי אם מצד ההלכה, האם אני מקטני אמנה להשים חגורה. תשובה: לא מדין "ונשמרתם", אבל תשים. אם היה כמו שאתה כותב, היה אסור לנסוע כלל! מותר להשים וע"פ דין מותר לא להשים (אם לא שאתה מזיק לנהג שיקבל קנס אם לא תשים, כי אז אתה חייב להשים). לא שייך כאן מחוסר אמנה כלל. (ה)

לא ראינו שקורעין על ערי יהודה לפי שאינן מבוררות לנו האם הן אותן ערי יהודה שקרויות על שמן, ועל בית לחם ששם קבר רחל, וכיוצא בזה, שקרוב לודאי שהמסורת לגביהן נכונה, ודאי ראוי לקרוע, ולכן טוב לקרוע על ירושלים באותו היום ולכוין גם על ערי יהודה שראה קודם לכן, כדי לצאת מן הספק, ועיין שערי תשובה לענין חברון. (ו)

מי שרואה רק האויר שמעל מקום המקדש בלי שום דבר מוחשי, אלא שידוע לפי החשבון שזהו אויר מקום מקדש, צ"ע אם חשיבא ראייה, מיהו אם מכיר מצד מה שבנוי מסביב שזהו מקום המקדש - יכול לקרוע, ושמענו דכל שרואה השטח שמעל מקום המקדש שאין שם בנין גבוה, חשיב שרואה החורבן. - אם רואה את הכיפה שפָּנו הגוים חשיב שרואה החורבן. (ו)

נסיעה בתחבורה ציבורית בלא לתקף את הכרטיס כדרישת החברה, איסור חמור הוא שיש כאן הפסד ממוני לחברה כיון שהיא בבעלות פרטית.

לענין לעשות הנחה ברכבת נגד הסכמת החברה, אני נמנע להורות אודות רכבת, שהוא ממשלתי, כידוע, (א"ה) ולא כשאר חברות התחבורה הציבורית שהם גוף פרטי, איך שיהי' צריך ליזהר לא להשחית את המדות, אפי' אם אין איסור ממונות. (ה)

בקבוקים ופחיות הטעונים טבילה, אין להשתמש בהם מעט מעט אלא לרוקנם לכלי אחר. (א* ב*) ואין

לשתות מבקבוק הטעון טבילה. (א*) אסור לעשן טונה בקופסת השימורים דחשיב שימוש קודם טבילה.

אין לשתות משקאות בחנות אם הכלים נלקחו מהעכו"ם ולא הוטבלו שהרי גם השואל (מישראל) חייב בטבילתן, כמבואר בשו"ע סי' ק"כ ס"ח. (א*) ודבר זה נוגע למעשה כששוכרים אולם לשמחות. (ד)

אין לטבול כלים בנהרות ומעיינות למיניהם שהרבה מהם אינם כשרים לטבילת כלים מחמת ריבוי מי גשמים ועוד פסולים. ים הגדול כשר לכתחילה לטבילת כלים.

הדעת נוטה דהמחליף מזוזה צריך לברך. (א) והנוטל מזוזה לבדקה ספק ברכות לקולא. (ב) אין לקבוע שתי מזוזות כאחת במקום שיש ספק. (א*)

מרכבות של אוטו ורכבת העוברות על בית הקברות אינם חוצצות על תוכן, כיון דאהל זרוק לאו שמ"י אהל, ואע"ג דאופניהם גוררות על הארץ, וכהן מוזהר עליהן. (א)

אזכרון אינו חוצץ על תוכן, משום אהל זרוק לא שמ"י אהל, ואסור לכהן ליסע בו בשעה שעובר על בית הקברות. (א)

מדורות העכו"ם גזרו עליהם טומאה משום שהעכו"ם קוברים שם את הנפלים שלהם. ולא שמענו שבטלה הגזירה ואסור גם בזה"ל לכהן להיכנס לבית של גוי. (ט)

מותר לעשות מצוות בבית שהמת בו, ומיהו חוץ לד' אמות דוקא, דאל"ה איכא משום לועג לרש. (א) ואין לומר תהילים וללמוד בקבר רחל משום לועג לרש (ט)

אחד שאל אם יכולה האם לקחת עמה את בנה הקטן לים והשיב שאם יש לחוש שיזכור לכשיגדל, אל תקחנו. - ופעם נשאל על קטן בן ג' ומחצה והשיב שלא. (א*)

אסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ, ולכן הנוסעים לטיול (ולא לצורך דבר המתיר לצאת מא"י לחו"ל) עליהם ליזהר ולברר המקומות שהם בחשש איסור זה, והיוצא מא"י לחו"ל לטיול ע"מ לחזור, יל"ע משום ביטול מצות ישוב א"י מאחר וכל דירתו בא"י אולי אין ביציאת עראי ביטול ענין זה, ומ"מ כיון דהפליגו טובא במצות ישיבתה שכל הדר בא"י דומה כמי שיש לו כו' י"ל דאינו מן הנכון עכ"פ לצאת לדבר הרשות, ובמהרי"ט הביא לדברי התוס' (בע"ז) דגם בע"מ לחזור בעינן שיצא לדבר מצוה, כגון לישא אשה ולא לדבר הרשות. (ד)

בי מדרשא

לעולם אל ימנע אדם את עצמו מביהמ"ד אפילו שעה אחת

רבי אליהו הכהן בייפוס שליט"א – ביהכ"נ דרכי אי"ש

בין הזמנים כהלכה – החששות המצויים למכשול

בזמן שמתכווננים לנופש ראוי במידת האפשר לעשות נופש בימות החול, מכיון שבשבת המכשולות יותר מצויים, (מדי מים, משאבות מים, עירוב הן בהיקף המחיצות הן בגוים ומומרים האוסרים, עירוב תחומין ליוצאים לטייל מחוץ למושב, מקרים, מזגנים, מכשירי מים קרים או מים חמים ועוד), והרבה פעמים כשמבררים לפני כניסת שבת מתברר שא"א להשתמש במים או במקרר וכיו"ב, והחכם עיניו בראשו למנוע מכשול ועגמ"ג, ונפרט חלק מהדברים שיש ליזהר למי שכן נאלץ לנופש בשבת קודש.

ישנם ברזים שהמים החמים מחוברים לגז, ומיד בפתיחת הברז מדליק מבער של גז, והדבר מצוי בבית הארחה שרוצים שיהיה מים חמים למשתמש מיד ללא המתנה, ובפתיחת ברז נמצא שהוא בידים מבעיר ומבשל.

בנידון מדי מים, בהרבה מקומות הם דיגיטליים, וכבר נתפרסמה דעת גדולי ישראל זצוקללה"ה ויבדלחט"א על החששות החמורים בזה.

מדי המים הדיגיטליים היחידים המאושרים לשימוש כפי הוראת גדולי ישראל שליט"א הם חברת ניסקו או אפקון או מדי ורד (בחברות הנ"ל צריך להופיע על המד האותיות MH) חברת רימונים (יופיע על המד MH או BDZ), וחברת ארד דגם כרמל גלאט בלבד, שבהם הפעילות החשמלית מושבתת לחלוטין בשבת, ומתבצעת מדידה מיכנית, ובצאת השבת המערכת מעדכנת את הצריכה שהיתה בשבת למערכת הממוחשבת.

מדי המים למיניהם אשר מופיע בהם הכיתוב שבת שלום על הצג אינם מושבתים בשבת, ופעולת הספירה החשמלית בפנים ממשיכה לפעול כרגיל.

לבירורים וסיוע ניתן לפנות בשעות הערב לטלפון 03-9321065, או למוקד משמרת השבת 072-2164422 מהשעה 10.00 עד השעה 15.00.

בבנינים גבוהים מצוי משאבות מים, וכל בנין שנבנה בעשר שנים אחרונות ומעל חמש קומות יכול להיות שיש בו משאבה חשמלית, המשאבה לוקחת מים מן המאגר שבבנין וכל פתיחת ברז משפיעה תוך כמה שניות על שינוי תדר המשאבה, ולפעמים מופעלת לגמרי מחדש.

בהרבה מאוד בנינים עשו התקן של משמרת השבת שיעבוד בתדר קבוע, והמים המיותרים חוזרים למאגר, אבל עדיין יש מאות בנינים חרדים שהדבר אינו מסודר, ויש לברר לפני היציאה לנופש.

אם בדיעבד הגיע למקום שיש משאבה או מד מים לא כשר, יכול לפתוח מע"ש ברז בכיור ולשים שם כלי ומשם להשתמש כל השבת, אבל הדבר אינו מומלץ כיון שבקל עלול לשכוח ולפתוח כהרגלו.

כל זה מלבד הנידון שהולכת המים היא מכח החשמל שמיצור בעוה"ר ע"י חילול שבת, ומחמת כן יש להכין מים מערב שבת, אלא דבזה נהגו להתיר מפני כבוד הבריות להוריד את המים, ולהכין מים מע"ש רק לשתייה ונטילת ידים, אבל במדי מים ומשאבות הדבר חמור יותר שיש בדבר חילול שבת ע"י המשתמש בעצמו.

יש לברר על מיחם, א' האם יש בו תרמוסטט שהשימוש במיחם משפיע על הפעלת המיחם, ב' על המדיד, שהנה במיחמים יש צינורית שהמים נכנסים לתוכה ועל פיה אפשר לידע כמה מים יש במיחם, וכשמוזג מים לכוס נכנס מים גם מהמדיד למיחם או לכוס ("חוק כלים שלובים"), וכיון שהמים שבמדיד אינם מבושלים נמצא שמבשל אותם ע"י שמערב אותם במים שבמיחם, וזה אפשר להקל אחרי שעתים של רתיחה כיון שהמים שבמדיד מתערבבים כל הזמן עם המים שבמיחם, ואחרי שעתים מהרתיחה כל המים שנמצאים בין במיחם ובין במדיד הם מים שהתבשלו, ואין בהם משום בישול, ג' בטרמוסטט חשמלי עם משאבה, ג"כ המים במשאבה ובמדיד אינם מתבשלים כשמרתיחים את המים, ושם המים אינם מתערבבים לעולם מעצמם במים שבמיחם, ומתבשלים ע"י המים שבמיחם או במהלך הוצאת המים או כשנמצאים בכוס ומערה עליהם מהטרמוסטט, ולזה הפתרון להוציא שליש כוס מים מע"ש אחרי שהמים רתחו, והמים החדשים שנכנסים למשאבה ולמדיד הם כבר מים שהתבשלו, ובנוסף בחלק מהטרמוסטטים ובפרט בימים קרים המים שבמדיד ובמשאבה מגיעים למצב שיש לחוש שחשיב נצטנן לגמרי, (בנוסף יש לדאוג שלא תצטבר כמות ניכרת של אבנית במים כדי למנוע חשש בורר), ד' קומקום חשמלי אסור להשתמש כיון שיש בזה חשש מוקצה של גחלת, וגם המים יכולים להיגמר ויכבה את עצמו, וכן יש בו הרבה פעמים חשש בורר, ה' יש מיחם גלישה שבאופן קבוע נכנס כל זמן קצוב מים קרים למיחם, ואם יש מים מיותרים הם נשפכים לביוב, ונמצא שכשמוציא מים זה לא גורם להכנסת מים חדשים, וממילא אין כאן נידון של גרם בישול, אבל מ"מ יש דעות שאסור להשתמש במים מדין מים שהוחמו בשבת שאסור אפי' הוחמו בהיתר, (ולחולה או קטן יש להקל).

במכשיר מוסדי למים הקרים יש לוודא שאין השפעה על תרמוסטט, ובמכשיר עם בנק קרח (שיש צינור מסולסל שזורמים בתוכו מי ברז והוא עובר בתוך מים שאינם ראויים לשתיה, והמכשיר מקרר את המים שמבחוץ וכן התרמוסטט מודד את המים הנ"ל שאינם ראויים לשתיה) יש להקל כיון שההשפעה של הוצאת מים מהצינור על התרמוסטט שמודד את המים שמבחוץ רחוקה, אמנם בדרך כלל מגיע עם סנן מים שיש בו חשש בורר.

ובמיני בר ביתי כיום ניתן להשתמש רק בהכשר הבד"ץ העדה החרדית, ובנוסף יש לוודא שאין סנן מים שיש בזה שאלות חמורות בהלכות בורר.

בברזי פרח יש ליזהר טובא שלא לפתוח רק בצד של המים הקרים, וכיון שקשה מאוד להקפיד לפתוח רק בצד אחד

מנחת דבר

**הערות ועיונים מחידושי רבנו הגאון רבי דוב לנדו שליט"א
נלקטו מספר "מנחת חינוך" עם הערות "מנחת דבר" מרבנו שליט"א**

גוי ששבת בספק ישראל ספק גוי

הר"ש מכשירין פ"ב מ"ו מייתי תוספתא דמצא תינוק מושלך בעיר אם רוב בני העיר עכו"ם דינו כעכו"ם ואם רוב ישראל דינו כישאל מחצה למחצה מטילין עליו ב' חומרי. ופירש הר"ש בפירוש אחד דנפ"מ לענין גוי העוסק בתורה [ולפי זה חובתו להתגייר ודו"ק]. והנה יש לדון בדינו לענין גוי ששבת, ונפ"מ שחייב לעשות מלאכה במוצאי שבת לפי מש"כ הפנים יפות דיום ולילה לא ישובתו לפני מתן תורה ה' לילה אחר היום, ולכא' מדלא מייתי לה הר"ש להא דגוי ששבת נמי לכא' מוכח דלא כפנים יפות. וע' להלן לענין עצה דלבישת ציצית לספק ישראל ספק גוי, [והוא ענין רחוק דלא נחית לה הר"ש].

אלו מלאכות לא מועילות לצאת מגוי ששבת

לענין דינא דגוי ששבת דחייב מיתה [דילפי' מקרא דיום ולילה לא ישובתו] מסתמא גם לפני מתן תורה הוה מהני לזה (דלא ליהוי גוי ששבת) כל ל"ט מלאכות. ואולי ידעום וקיבלום מנה. וע'.

ויתכן דלענין מלאכת הוצאה כל זמן שלא נאמרה לא הוי סגי לגוי דיעביד מלאכה זו כי היכי דלא ליהוי גוי ששבת. וע'.

[ולפ"ז מה שמישבים הקו' הנודעת אהא דאמרי' דאאע"ה קיים כה"ת, יומא כ"ח ב', כיצד הוה שרי לי' לשבות בשבת הא אסור לב"נ לשבות, ואמרי' דע"י

שיצא לרה"ר בציצית שבבגדו אהני לי' שיתקיימו שניהם. דלגבי הא דקיים כה"ת ל"ח דעביד מלאכה בשבת וכמו בישראל בעלמא ולענין גוי ששבת אהני לי' האי ציצית ליחשב מלאכה דאין לגוי מצות ציצית והו"ל משא לגבי'. ולהאמור את"ל כהנ"ל מעיקרא לא יתכן, דלפני שנאמר איסור הוצאה לישראל ל"ה מלאכת הוצאה מלאכה לגבי גוי דמלאכה גרועה היא. וא"כ ל"ה מהני לי' לאאע"ה. מיהו בר מן דין כל ישוב זה צ"ע, דממנ"פ היכי דיינינן לציצית זו, אם טפלה היא לבגד א"כ ל"מ גם לגוי, ואם אינה טפלה א"כ הוה מלאכה גם לגבי ישראל. ואכ"מ].

והנה י"ל גם איפכא לאידך גיסא, והיינו לענין מלאכת הבערה למ"ד ללאו יצאה. והיינו למש"כ במנ"ח סוף מצוה כ"ד בהא דגוי ששבת דל"מ לי' לגוי שילך חוץ לתחום אפי' בדאורייתא ועפמש"כ הרשב"א יבמות ו' ב' בשם מורו דליכא במחמר עשה דשביתה. וא"כ לפי"ז הכ"נ לענין הבערה למ"ד ללאו יצאת דנמי ליכא עשה דשביתה לשי' הרשב"א [ונודע הנידון שדנים בזה בביאור פיר"ח פסחים ה' ב' בההיא דאמרי' שם, וש"מ הבערה לחלק יצאת, יעו"ש פיר"ח בזה, ואי ליכא עשה דשביתה למ"ד ללאו יצאת דבריו מבוארים, יעו"ש] לא יהני לענין גוי ששבת דיעשה מלאכת הבערה. אך כל זה אחר שיצאת הבערה ללאו, אך קודם לכן כיון דמסברא גרידא חשיבא מלאכה ככל המלאכות הוה מהני אז

ניתן לקבל גליונות חדושת דאורייתא ומנחת דבר על המועדים בכתובת ARDT832@gmail.com

מי שיש בידו מכתבי חידו'ת וכתבים מרבנו שליט"א ורוצה לזכות את הרבים יפנה ל- A0777164926@gmail.com

מלאכת הבערה לגוי כי היכי דלא ליהוי גוי ששבת. ונשתנה הענין בזה, לענין גוי נמי, אחר שיצאת ללאו. ועי'.

שביתת עבדו בגוי וגר תושב במתעסק

גוי הקנוי לישראל לשיטות האוסרות, עי' דלכאו' מתעסק שרי, וכן גר תושב לכו"ע.

וגר תושב עדיף מישראל ומגר צדק דהאומר להם לעשות לו מלאכה אינו עובר אלא בלפני עוור משא"כ בגר תושב [עי' משנ"ב סי' ש"ד ס"ק ט"ו]. וכשהם קטנים בגר תושב אסור ובהו שרי [אם אינו בנו] דבר תורה.

אמירה לנכרי בגזירות דרבנן

כתב השו"ע סי' ש"ו ס"י דמותר להחליף משכון לא"י בשבת אם הוא מלבוש ויוציאנו הא"י דרך מלבשו. ופשוט דתכשיט נמי שרי (ולא אמרינן דיש כאן איסור בישראל להוציא לרשות הרבים וה"נ אסור לומר לגוי שיעשה כן) ולפי"ז מותר לומר לגוי שיביא לו תכשיט דרך רשות הרבים, ודו"ק. ומיהו יש מקום לומר דעצם ההוצאה נאסרה ולא החשש, ולפי"ז אסור ע"י גוי.

ועי' לומר לגוי לקרוא לאור הנר, וכן כל כיו"ב לצורך הישראל והגדר צ"ת. [ועי' לצאת במחט ערב שבת עם חשיכה].

בדין תחומין בגוי ודין גוי ששבת

יעוי' מנחת חינוך מצוה כ"ד (ד"ה והנה) מש"כ לענין גוי ששבת אי סגי שילך חוץ לי"ב מילין. יעו"ש הנידון בזה. והנה אי ליכא בגוי שביתה ואין לו תחום ל"מ לגבי דין גוי ששבת הליכה חוץ לתחום אא"כ שיוליך לשם מחפצי ישראל [אם ת"ל דשביתת כלים מה"ת].

והנה לטלטל גוי ביו"ט (לצורך ישראל) חוץ לתחום (של הגוי) לכאו' שרי וגם איסור דרבנן ליכא ולא דמי

לחפציו, ולפי"ז יש לעיין במש"כ הגרע"א (הובא בס' ליקוטי תשו"ח מרע"א סי' כ"ב מחירע"א לשו"ע או"ח ד"י סי' תצ"ז) לדון אי שרי לשלוח גוי ביו"ט שיוליך חפצי ישראל [לצורך ישראל] לעיר אחרת שמותר לישראל השולח לילך שם ע"י עירוב שעשה מעיו"ט ולגוי הוה עיר זו חוץ לתחום יעו"ש. ולהאמור יל"ע בהא דלגבי הגוי ליכא ענין תחומין ואף לא מדרבנן ולגבי ישראל הוה תוך התחום וא"כ מאי איסור אמירה שייך בזה. ומחמת בגדי הגוי עי' ביצה ל"ז ב', דהוה חפצי הגוי נמי ל"ש. וי"ל בכל זה. [וגיר' בשם הגר"ז מוואלוז'ין צ"ל ביומא כ"ח ב', דקיים אאע"ה עירובי תחומין" א"ע וכמובן].

תחומין בגר שנתגייר בשבת

בירושלמי פ"ד ה"ה, בעי בגר שטבל בשבת אם קונה שביתה, ומשמע דמדמי הירושלמי גוי לישן. ויל"ע דגוי לכ' שאני מישן [ולמעלה מי'] דאין לו לגוי דינים דשביתה כלל, ועי' סוגיא דחפצי נכרי אין להם שביתה מ"ז ב', ולכ' לסוברים דיש קנין שביתה באמצע השבת הכי נמי דקני לי' שביתה בעת גרותו, אך למאי דקיימינן השתא דאין קנין שביתה באמצע השבת מהראוי דלא יהא לו אלא ד"א. [ועי' בנתגייר בעיר שאינה מוקפת חומה. ועי'].

והי' מקום לומר לאידך גיסא, דלכו"ע גר קונה שביתה באמצע השבת ומטעמא דחשיב לדידי' השתא כתחילת השבת, דמקודם לא בר שבת ולא בר מצוות הוא כלל. ועי'. [ומ"מ לענין דין אין מוקצה לחצי שבת לכ' גם לגבי גר שנתגייר אחר היעשותו מוקצה הו"ל כן, ולא אמרינן דהוה לדידי' כמוקצה מתחילת השבת ונימא בי' מיגו דאיתקצאי וכו'. ועי'].

בין הזמנים לבן עליה

במשנת רבותינו

חיוב הלימוד בכל עת מהחפץ חיים

החפץ חיים הי' מפרש מאמרם ז"ל (מגילה ג') כשהמלאך תבע את יהושע וא"ל אמש בטלתם תמיד של בין הערביים ועכשיו בטלתם תורה, אמר לו על איזה מהן באת, אמר לו המלאך עתה באתי ובתוס' פירשו על תלמוד תורה באתי, דכתיב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת.

והנה רוב המצוות הזמן גורמם, יש שנוהגים ביום ויש שנוהגים בלילה, ויש שנוהגים בשעות קבועות ובזמנים ידועים, לא כן הוא לימוד התורה, שנוהג בין ביום ובין בלילה, דכתיב והגית בו יומם ולילה, כל רגע הוא הזמן ללימוד התורה, "עתה" כלומר ברגע זה ממש, מה עלינו לעשות? להגות בתורה!

לכן כששמע יהושע "עתה באתי" הבין מיד שעל ביטול תורה בא, מיד וילך יהושע בתוך העמק, אר"י שלן בעומקה של הלכה, לא חכה אפילו רגע, כי אם תיכף התעמק בלימוד התורה.

החפץ חיים מדבר על הפסקה מלימוד בזמן מועט ביום או בלילה, וק"ו על הפסקה מלימוד למשך זמן בין הזמנים להפסיק ח"ו מעבר למנוחה הנדרשת.

רציפות והתמדת הלימוד סוד הקדושה

כתב החזו"א בקובץ אגרותיו הוראה לזמן הלימוד שבודאי כוחה יפה גם לימי בין הזמנים שלא להפסיק את הרציפות והעלי' שרכשנו במשך הזמן. וזה לשונו.

ההזנחה את זרם החיים למסלולו ולהרגלו היא שרש הזנחת התורה. ללמוד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת הוא קיום התוהו, האפס וההעדר. הרי זה זורע ושולח עליהם מים לסחפן.

עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק. בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה וזה שעושה תורתו קרעים קרעים אסף רוח.

מן הראוי לחבל תחבולות איך לקנות את התמדת הלימוד, ולהתפלל על זה תמיד. אפשר לקבוע לימודים שונים בכל יום כמו לימוד תורה שבכתב עם פרש"י. לימוד משנה. ספרי מוסר. גמ' בעיון ובמהירות. לקנות חבר טוב. ללמוד בביה"מ ועוד. והעיקר לזכור לפני מי אתה עמל ולבלי להסיח דעת מזה. **קובץ אגרות חלק א' אגרת ג'.**

עם בטלה לא נחים הגאון רבי דוב יפה מהחזו"א

הגאון הצדיק רבי דב יפה זצ"ל סיפר שהוא שאל את החזו"א מה עושים בבין הזמנים, והחזו"א אמר לו "בבין הזמנים לומדים כפול", והוא שאל והרי צריכים לנוח, והחזו"א השיב לו "ע"י בטלה לא נחים".

עוד סיפר שהוא שאל את החזו"א למה שלא יצאו הבחורים בבין הזמנים להתעסק בהצלת נפשות, והחזו"א השיב שכל בחור הוא במעמד של "ספק גדול הדור" וכל פעילות שכזו יכולה לסכן אותו.

יש לי "היתר" ללמוד בבין הזמנים הגאון רבי דוב לגדו מהחזו"א

הגאון הגדול רבי דוב לגדו שליט"א מספר שלפני בין הזמנים הוא הלך לחזון איש כדי להיפרד ממנו ולהתברך, החזו"א אמר לו בהלצה "נו, בבין הזמנים הרי אסור ללמוד", "אבל לי יש לזה היתר..." "בשעת הדחק אתה יכול לסמוך על ההיתר שלי".

וסיפר הגאון שליט"א שהחזו"א אמר את זה בנעימות הקול ובחביבות מיוחדת עם כל "הניגון" כך שהדברים חדרו ללב עם כל הרגש המיוחד, ובאותו בין הזמנים זה נכנס לו חזק מאוד לעצמות, ולמד בזכות ההיתר הזה בכפל כפליים.

מכתב מרן הגאון הגדול רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

הנה ימי בין הזמנים אשר נועדו להחליף כח על מנת לשוב ביתר שאת ללימוד התורה ולעבודת ד', נדרשת בהם שמירה רבה על המעלות הרוחניות שנקנו בעמל וביגיעה.

ומוטלת חובה על כל אחד להעמיד זמנים קבועים ללימוד התורה, ולשמור על קניניו הרוחניים על ידי עת ללימוד המוסר.

ויש להתרחק ממקום הנסיון ולהיזהר מלשהות במקומות שיש בהם מכשירים טמאים אשר מורידים את

ובכל מקום שנמצאים, יקדשו שם שמים בהליכותם, בהנהגות הראויות לבני התורה. ובזכות זה יזכו כולם לשוב לבית ד' בכוחות מחודשים ולעלות בתורה מתוך שמחה והרחבת הדעת.

מכתב הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א

כתב הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א במכתב וז"ל, אשרי כל המכוין דרכיו בבין הזמנים על פיהם לשמור ולעשות ולקיים בכל מילואם. ויזכה לשוב לבית השם בלב טהור ורוח נכון ונפש שוקקה לעלות ולהתעלות בכל קניני תורה לימודה שקידתה ועמלה. אחת שאלתי מאת השם וכו'.

א"א להפסיק להרויח, בין הזמנים אין בין הסדרים

מרן הגר"ח רגיל להתאונן על כך שיש שחושבים לאיזה צורך להפסיק ללמוד בימי בין הזמנים, וכה היה אומר, "מימי לא ראיתי בעל מכולת שיראה לנכון לסגור את חנותו, בגלל שצריך לנפוש, כי הרי יש רווחים, ואי אפשר להפסיק להרויח, והרי כאן הוא הריוח לנצח נצחים, ובקלות מחליטים על זמנים רבים שצריך להפסיק ולנוח".

עוד היה רגיל לומר לבחורים, "היודעים אתם מה בין זמן לבין הזמנים? – החילוק הוא שבאמצע הזמן הרי יש "סדרים" וממילא יש "בין הסדרים", אבל בבין הזמנים שאין סדרים, ממילא גם אין "בין הסדרים", כל היום כולו מוקדש ללימוד התורה".

"וסייעתא דשמיא מיוחדת קיימת למתעסקים בתורה בזמן שהרבה קורים לו בין הזמנים וממעטים בלימוד, והלימוד כולו לשמה". (מכתבי התעוררות חלק א' פרק ב' ד').

להיות מוחזק בלימוד מיד בתחילת היום

הכלל בכל החיים, ובפרט בבין הזמנים, "להיות מוחזק", אם יש לו שעה שהוא יכול ללמוד שילמד, ולא שישדר תחילה את כל הדברים ולצפות שאח"כ הוא יוכל ללמוד בשקט.

להשאר אחרי התפילה בבוקר שעה שעתיים, או ללמוד כל הבוקר ולדחות העבודה לאחר הצהריים, ואז יש ס"ד שילך הכל יותר מהר ויסתדר יותר מהר, וצריך לעשות סדרים גם של בקיאות וגם של לימודים קטנים בין זמן לזמן, "להיות מוחזק".

מי שיכול לסדר לעצמו חברותא לאחר התפילה לשעה או שעתיים, זה יכול לעזור לו הרבה, כי טובים השנים מן האחד שאם יפולו האחד יקים את חברו, בזכות האי נעימות מהחברותא הוא מוכרח לקבוע את עיתותיו, וגם בבית הדברים מתקבלים יותר ברצון כי יש חברותא, וגם אי אפשר לדחות כי הוא מפסיד לשני. ויש בזה ענין נוסף בזמנים שהראש טרוד במחשבות שונות, שהלימוד בחברותא "תופס" יותר את הראש.

מי שטועה וחושב שאחרי שנסתדר נוכל ללמוד בשקט, טועה טעות של כל החיים, רק יש לחטוף מה שאפשר כרגע, וזה נכון גם מצד המציאות וגם מצד הסייעתא דשמיא.

בהסתכלות כללית על כל ענייני בין בזמנים, צריך להחליט מראש כאילו הוא עומד עכשיו לאחר הבין הזמנים, ולחשוב לעצמו באיזה צורה הוא מסכם לעצמו, שהיה בין הזמנים מוצלח ושהוא מרוצה מעצמו, מתי הוא יחשוב שהיה טוב, האם כשהיה לו שקט? האם בכך שהוא יכל לישון מספיק? האם בכך שהיה לו מה לאכול? מתי הוא ירגיש סיפוק שהשנה היה בין הזמנים מוצלח? מתי ישאר לו טעם טוב מבין הזמנים, ואמנם ודאי שכל אחד אומר לעצמו, שהסיפוק שלו יהיה כשהוא יוכל לומר לעצמו למדתי הרבה, אבל הדבר הזה צריך חידוד כל אחד לעצמו, מה נשאר לו מכל הבין הזמנים הזה, ולפ"ז יקבע את עתידו, ממה לשמוח ולהיות מרוצה, וממה להתאכזב וממה להיות עצוב.

המציאות היא שאדם לא מרגיש מרוצה מזה שהוא ישן שבוע או שבועים רגוע, וגם לא מסעודות גדולות, כי זה עבר ולא נשאר מזה סיפוק, וגם אדם שיש לו את כל המנוחה והשלווה, ברגע שיש איזה צער קטן או אי נעימות ומריבה, הוא מוריד כמעט את כל השלווה גם אם זה היה רק פעם אחת.

האתגר הגדול בימי בין הזמנים שיהיה מרוצה מההתנהגות של עצמו, בין בלימוד, ובין בבין אדם לחבירו, וממילא לא יהיו לו אכזבות שגם אם יהיה לו קצת קשה זהו שכר מצוה. (דברי החיזוק והתעוררות)

בענין התשלום בתח"צ בזמנינו והמסתעף - במשנתם של רבותינו שליט"א

[סוגיא זו נראית בהשקפה ראשונה כדין קל הניתן להכרעה בניד ראש או באי אלו השקפות על המדינה ומוסדותיה וכדו'. אך בקצת עיון נגלה כמו שהתבטא גאון אחד שליט"א על אחד מן הסעיפים 'שיש ללמוד עשרים סוגיות בשביל להשיב עליו' וזאת בדיני חושן משפט החמורים, עוד קודם שנדון משום הונאת ממון ודברים, מדבר שקר וחילול השם שכולן עניינים בדא'ו].

בשנים האחרונות נפוצה שמועה במחנה היראים כי עפ"י המכרזים החדשים הנעשים ע"י משרד התחבורה. כל התשלומים המתקבלים ע"י הנוסעים מועברים במלואם למשרד התחבורה, והוא מעביר לחברות המפעילות את התח"צ תשלום לפי מס' הנסיעות שבוצעו וללא קשר למס' הנוסעים ו/או הכרטיסים שנמכרו. ולכך יש הסבורים שאי התשלום על נסיעה בתח"צ ישולם לחברה ע"י המדינה וככל גזילת כספי המדינה ומעניינה וכו"ל. ויש לדעת המציאות האין היא, מה רכוש החברות התח"צ השונות ומה חלקו של משרד התחבורה בזה^א.

א. בירור המציאות והשתא

לאחר הבדיקה הוברר כי אף לאחר השינוי הנ"ל וכן אחר רפורמת התשלום כעת (ריש מנ"א תשפ"ב) מניעת תשלום/תיקוף בעליה לאוטובוס גורמת לחברה חסרון ישיר, ובמקרים רבים מגיע לידם נזק גדול בעקיפין. בכל ההסכמים החדשים הסבסוד נחלק לג' חלקים. הא' 'סובסידיה ייעודית' - שאכמ"ל בה. הב' 'סובסידיה שוטפת' והוא סכום השווה לסך הק"מ שבוצעו בפועל ע"י החברה, והוא מוכפל בעלות לק"מ כמסוכם, בניכוי ה'הכנסה בפועל'. והג' 'תמריצים' - תשלום נוסף הנועד לקדם ולשפר את התנהלות החברות^ב. התמריץ העיקרי הוא 'תמריץ איסוף נוסעים' שמטרתו לעודד את החברות להגדיל את כמות הנוסעים המשלמים, החברות מקבלות נוסף על התשלום הכללי סך קבוע^ג לכל תיקוף של כרטיס הרב-קו (ללא הבדל בין נסיעה חדשה, נסיעת המשך, מנוי חודשי או נסיעת מעבר). כמו"כ ישנם אשכולות בהם היקף התמריץ משתנה לפי מס' הנוסעים בפועל^ד.

לכך - בנסיעה ללא תיקוף החברה נמנעת מקבלת התמריץ הנ"ל ועלולה להפחית מגובה התמריץ המתקבל על כלל הנוסעים.

בחלק מהחברות ישנו ענין דומה כלפי הנהגים. כשבהסכם שכר הן מתחייבות להוסיף לנהג על בסיס השכר עבור כל תיקוף (הנקרא תוספת 'מנקו'). לכך - בנסיעה ללא תיקוף הנהג נמנע מקבלת התוספת הנ"ל. ב' עניינים הנ"ל מהווים נזק ודאי לחברה ופעמים לנהג. בנוסף ישנם מצבים שונים שאי התיקוף עלול לגרום לחברה נזקים גדולים במצבים שונים.

^א כחלק משיטת הכלכלה המשולבת הנהוגה כאן, המדינה מסבסדת את עלויות התח"צ בישראל עד כדי כ-65% מעלויותיה. עד לשנת תש"ס 96% משירותי התח"צ נשלטו ע"י 2 קואופרטיבים - אגד ודן, היעדר התחרות השפיע רבות על רמת השירות וגרם למשתמשים ולמדינה עלויות גבוהות. בשנת תשע"א החל משרד התחבורה ברפורמה כוללת בתח"צ ובכללה שינוי שיטת חישוב הסובסידיה בין המשרד לחברות המפעילות ומעבר מחישוב 'עלות נטו' ל'עלות כוללת' בשילוב תמריצים. מטרת השינוי הייתה לגרום לחברות לספק שירות סדיר ושוטף ללא קשר למצב הנסיעות בפועל. עיקרו של שינוי זה לחשב את הסבסוד לפי מס' ק"מ נסיעות בפועל ללא תלות במס' נוסעים. כלומר עפ"י ההסכם החדש החברה מתחייבת לבצע X נסיעות, לדאוג להסיע X נוסעים ולגבות מהם X ₪ עפ"י תעריפי המשרד בכל עת. ומשה"ת ישלים את הפער בין ההכנסות מהגביה בפועל ועד לגובה התשלום המסוכם במכרז לכל ק"מ.

^ב גובה התמריצים הכולל יכול להוות עד כ-10% מסך ההכנסות לחברה.

^ג כשגובה התמריץ משתנה מאשכול לאשכול (ללא תלות בתחבורה פנימית לבין עירונית) מ 0.5 ₪ ועד 3.4 ₪.

^ד דרך משל באשכול בית שמש נקבע כי מפעיל השירות זכאי לתשלום עבור כל נסיעת נוסע בתשלום בהתאם למפורט: עד 3,760 נוסעים ראשונים - 0 ₪. מעל 3,760 נוסעים ועד 7,500 נוסעים - 1.8 ₪. מעל 7,500 נוסעים - 2.3 ₪.

תיקוף כרטיס הרב-קו משמש לאחד ממדדי הספירה למס' הנוסעים באוטובוס לשם השוואה עם מערכת אוטומטית לספירת נוסעים המותקנות מעל הדלתות. לאחמ"כ משרד התחבורה יכול להשוות את מס' הנוסעים המתקבל מהחברה עם מס' הנוסעים עפ"י רישומיו ע"י נתונים סלולריים ונתוני בקרה המובצעים על ידו. חריגה גדולה עלולה לגרום קנסות על אי אכיפת תשלום, על דילוגי תחנות ועוד מקרים רבים ושונים. כמו"כ הדבר יכול להשליך על התקשרויות עתידיות של החברה עם משרה"ת.

וכן שימוש בכרטיס בעל פרופיל שונה משל הנוסע. עלול גם הוא להביא קנסות על החברה"י.

לפיכך - מניעת התיקוף או שימוש שלא עפ"י הכללים עלול להשליך על החברה בקנסות והפסדים רבים שאין לשערם מראש.

ב. בעצם השימוש בממון החברה (כלפי העתיד).

הא מיהת פשיטא שאחר שכלל חברות התחבורה הינם בבעלות ישראל (באופן מלא או חלקי), יש בזכותם לאסור עליה לאוטובוס בלא תשלום בפרופיל הנכון לפי הכללים. ואף אם היו עושים כן ללא כל סברא או סיבה יש בכח הבעלים וכאמר לו צא. **על אחת כו"כ הכא שמקפידות על כך טובא וכפי המבואר לעיל בודאי אין כל רשות לעבור על דבריהם (ואף לא באונס-כשעלה ע"מ לשלם ונודע שאין ברשותו יתרה מספקת).** אלא שיל"ע הכא דלא עביד מעשה קניין אם חשיב גזלן כשאר שואל שלא מדעת או שלעולם אינו גזלן עד שיתחייב באונסין בקניין.

עי' נתי"מ (ש"מ סק"ח) וז"ל ויל"ע בשואל שלא משך וגם לא היה סילוק שמירה ונשתמש בה, כגון ששאל ספסל לישוב עליו בחצר המשאיל ואצל המשאיל או ספר ללמוד ממנו ולמד ממנו בלא הגבהה ומשיכה ונאנס מידו אם נתחייב. ונראה לפענ"ד דודאי חייב בזה, וראה מב"מ (צט). דאמר רב הונא השואל קרדום מחבירו ביקע בו קנאו וכו' ועוד דלא אישתמיט שום פוסק לומר דלפעמים שואל אף שכבר שימש פטור מאונסין כגון שהוא ברשות המשאיל אלא ודאי דכששימש חייב באונסין לכו"ע.

[מאידך בקצה"ח (שמ"ח סק"א) הסתפק בגונב על מנת למיקט אם הו"ל דין גנב ממש להתחייב באונסין, או נימא כיון דבדעתו להשיבו ואינו עושה אלא על מנת לצערו לשעה, נהי דאיסורא עביד אבל אין בו דין גנב להתחייב באונסין. ובחו"ב (ב"מ סא.) פלפל בכל הנך וכ' דלדעת מרן ז"ל כה"ג חייב באונסין עיי"ש].

ועי' בתוס' ב"ק כ. ד"ה זה ואפי' באונס שחשב שיש בידו אמצעי תשלום כל שלא קיבל רשות מאת הבעלים. ואין לומר דהחברות חשובות כשכירות אצל המדינה ועניין התשלומים הם דברים שבינם לבין עצמם ומה שמפסידיים מחמתו אינו אלא בגרמתו. דהלא ידענו שאין כח בידם שבאים בכח הזרוע והשלטון כלום מדינא וכו' לא' חשובים וממילא אין כאן 'שוכר ומשכיר', וממון החברה נותר בידיה וביכולתה לדרוש מהנוסעים ממון ככל שתחפוץ, אלא שבחרו הבעלים לכפוף דרישותיה לתקנות המדינה, אך המחוייבות כלפיה היא ברורה וגמורה.

(ואף אם יבא מאן ויאמר שקיימת ישות שהוחלטה ו/או הוסכמה על דעת רוב הקהל ו/או בכל נוסח אחר, ויש בידה הכח האמיתי לקבוע את חלוקת ורמת הסבסוד בין החברות, לדבריו ודאי היה אסור לעבור על דבריה לנסוע ללא תשלום ככל דרישתה. ועוד דבלשון החוזה מוכח שאף בעיני עצמן אין חשוב כי אם נתינת רשיון לחברה להסיע נוסעים בתשלום, וחזינו בכל תנאי הם שאינם נוטלים אחריות על המתבצע, אלא עומדים כמפקח מן הצד).

וביותר דאפי' א"נ שהחברות נחשבות כשכירות, עדיין לא נמנעו מלהעמיד עצמם גם לשכירות הציבור. אלא אדרבה המדינה מפרשת שמשיירת לחברה עיקר הגביה מהנוסעים ומותירה להם לעמוד כנגדם בכל עניין ממוני או משפטי. **ולהכי פשוט שאיסור גמור לעלות על אוטובוס כשאין בדעתו לשלם כנדרש לפי דיניהם.**

ג. חובת התשלום לשעבר

הנידון אחר שבסתם חשיב כחצר דקיימא לאגרא דהלא כל נסיעתו ע"מ להשכיר עצמו אצל הנוסעים, וכגברא דעביד למיגר' וחייב כפשטות סוגיא בב"ק (כ.).

^ה ישנם כ 150 בקרים סמויים ברחבי הארץ שתפקידם לערוך בדיקות לאימות הנתונים ובחינת התנהלות כלפי משה"ת.

^י מלבד ג' חברות הפועלות ביישובים הערביים, ורכבת ישראל שהינה חברה ממשלתית.

^י (דהא שתיק). וגבי גברא דלא עביד למיגר בחצר דקיימא לאגרא ברשב"א הביא דעת הרי"ף שחייב דהא חסריה, ובתוס' כ' דפטור. והרמב"ם והרא"ש פסקו כהרי"ף.

ובגוונא שהיו מקומות פנויים יש לדון אי הוי חסר, דכתבו התוס' (שם ד"ה זה) דכל זמן שרואין את זה עומד בביתו אין מבקשין ממנו להשכיר. וכע"ז ברשב"א שם וז"ל וא"ת ומה חסרו והרי לא באו אחרים להשכירו, וי"ל חסרו שכל שאחרים רואין שזה דר שם אין באין לשכרו.

אך בחו"ב הקשה דלדבריו אם ידוע ומפורסם שהבית עומד להשכיר, או שזה שדר בו רק משתמש בו בדברים בצינעא, או ספינה דקיימא לאגרא ועדיין יש בה הרבה מקום פנוי, ואין מבקשין ממנו להשכיר, יהיו בדין זה נהנה וזה לא חסר, ולו"ד ז"ל היה נראה דמידי דקיימא לאגרא הרי כל שימוש בזה נחשב כחסר, שזה הפירות של הדבר, והרי אם כולם לא ישכרו ממנו בגלל זה וידורו בחנם, הר"ז בודאי חסר, וה"נ יחיד הדר בלא שכר.

ומכח קו' הנ"ל יש לדון שאף התוס' מוכרח להסכים לחו"ב וכוונת התוס' דהוא רק סימן ולא סיבה.

אלא דבלאו הכי כבר פסק הטור (שם"ג) לפיכך אם חסרו אפילו דבר מועט וכו' צריך לשלם לו כל מה דאתהני מיניה. והכא לכאור' עצם הפעלת הקו כחסר, ובנוסף בד"כ יש חסרון מועט כבלאי ודלק וכדו"ל.

עוד יש לדון במה שאמר לו מראש לשלם אי חשיב כאמר לו לצאת. ובזה כתב הטור (שם) וז"ל שאם א"ל צא ולא יצא ודאי חייב ליתן לו כל שכרו.

ד. באופן ההשבה

יש לדון אחר שאין דעת הבעלים לדרוש תשלום ישיר מהנוסעים, אלא שיפעלו אצל הממשלה בדרך של תיקוף בכרטיס הרב-קו וקבלת התשלום תעשה דרך משרד התחבורה (וזאת בכדי לקבל את מלא התשלום המובטח להם שהוא גדול מתשלום מהנוסע). אפשר דיש לחשוב את ההימנעות כגורם לממון, כיון שאינו מעוניין שאתחייב כלפיו אלא כלפי אחר-משה"ת.

ויש בזה צד חומרא כשיבא לתקן מעשיו ע"י שיגרום הנאת רווח לא מהני ליחשב השלמה כנגד גרמת ההיזק ודו"ק.

לכך יש להסתפק האין ניתן להשיב את הנסיעות לשעבר ויעשה שאלת חכם.

וכבר נתבאר לעיל שאין להתיר לנסוע ללא תשלום ע"ס שישלם בפע"א דיש בזה פנים שכלפיהם הוי מעוות לא יוכל לתקון.

ה. תוספת 'מנקו'

ילה"ס במה שלא מתקף נמנע הנהג מהרווח הנ"ל, דהלא איננו בעל דין כנגד הנוסע שאינו מחוייב לו ואף החברה לא תובעת התוספת עבור הנהג מידי הנוסע. אלא דסו"ס בגרמת מעשיו הופסד לאחר.

ו. בסמכות הנהג

יש להסתפק טובא אם יש כח ביד הנהג להקל בתשלום שלא כפי הכללים. אם יש להוכיח ממה שלא שמענו שהבעלים מוחים בדבר מחלי גביהו, או דלמא דכל שלא ידענו שקיבל בפירוש הורמנא להקל אין לסמוך על דבריו כלל, והא דשתקי דאין כח בידם לזה.

ז. עלה בידן:

(א) רכבי התח"צ הינם בבעלות ישראל. (ב) יש זכות בידו לעכב את הנוסעים מלעבור על הכללים. (ג) מניעת התיקוף מחסרת ממנו ממון. (ד) תיקוף שלא לפי הכללים יש בו לגרום הפסד מרובה. (ה) השלמת תיקוף שלא במועד הנסיעה אין בהכרח שהיא תיקון למעשיו.

ויה"ר שלא יצא מכשלה תח"י ונזכה לילך בדרך טובים ולשמור ארחות צדיקים כה"י - אמן.

^ח ואיה הסופר ואיה המונה שידענו בכמה חיסר ומה שיעור הנאתו.